

Αστεγία

Αίτια και θεωρίες ερμηνείας τους

Εννοιολογικός Προσδιορισμός της 'Έλλειψης Στέγης (Αστεγίας).

- Στέγη είναι ένα επαρκές καταφύγιο για την ασφαλή διαβίωση και ανάπτυξη του ανθρώπου (UNCHS, 1997:84).
- Υπερτονίζεται η έννοια του σπιτιού σαν χώρος οίκησης (*house*), κτίριο, καταφύγιο και παραγνωρίζονται οι ψυχολογικές, συναισθηματικές και κοινωνικές προεκτάσεις που εννοιολογικά εμπεριέχονται στην αγγλική απόδοση της λέξης «*home*», που διαφέρει από τη λέξη «*house*» και αφορά τη συναισθηματική ασφάλεια και ένα «διευκολυντικό περιβάλλον», το οποίο προσφέρει το απαραίτητο πλαίσιο ασφάλειας και εμπιστοσύνης για την ανάπτυξη ενός ατόμου.

ETHOS (European Typology
on Homelessness and
Housing Exclusion,
Ευρωπαϊκή Τυπολογία για
την Έλλειψη Στέγης και τον
Αποκλεισμό από την
Κατοικία), 2005

- Το «σπίτι» ορίζεται με τη **φυσική του διάσταση** ως «κατάλληλος χώρος/οίκημα, όπου το άτομο και η οικογένεια έχουν την αποκλειστική κυριότητα», με την **κοινωνική του διάσταση** ως «προσωπικός χώρος για να απολαμβάνει κανείς τις κοινωνικές του σχέσεις» και τη **νομική του διάσταση**, η οποία καλύπτει την «κατοχή νόμιμου τίτλου για την ιδιοκτησία ενός χώρου»

FEANITSA (European
Federation of National
Organizations working
with the Homeless,
Ευρωπαϊκή
Ομοσπονδία των
Οργανώσεων που
εργάζονται με τους
Άστεγους)

- Τέσσερις κατηγορίες αστέγων, σύμφωνα με τις οποίες «άστεγος» είναι:
 1. Όποιος δεν έχει στέγη και κοιμάται οπουδήποτε έξω, στο δρόμο ή σε καταφύγια διανυκτέρευσης (*roofless*),
 2. Όποιος δεν έχει σπίτι (*homeless*) και ενώ εξασφαλίζει κάποια μορφή στέγασης στερείται των νομικών του δικαιωμάτων κατοχής και δεν έχει μέρος να επιδιώξει υγιείς κοινωνικές σχέσεις (άτομα που ζουν σε υπνωτήρια ή δομές φιλοξενίας αστέγων, αυτοκίνητα, σκηνές),
 3. Όποιος ζει σε επισφαλή κατοικία (*precariously housed*), χωρίς συνεχή μίσθωση και απειλείται με έξωση ή μένει σε συγγενείς και
 4. Όποιος ζει σε ανεπαρκείς συνθήκες κατοίκησης (*inadequate*), όπως για παράδειγμα, σε κατελημμένα κτίρια ή άλλα ακατάλληλα μέρη, χωρίς ρεύμα και νερό (Edgar, 2006:52).

ΕΛΛΑΔΑ - Νόμος υπ
αριθ. 4052, Νόμος
αρμοδιότητας
Υπουργείων Υγείας και
Κοινωνικής
Αλληλεγγύης και
Εργασίας και
Κοινωνικής
Ασφάλισης/Άρθρο 29

- Τρεις διατάξεις () σχετικά με τον ορισμό της αστεγίας:
 1. Αναγνωρίζονται «οι άστεγοι» ως ευπαθής κοινωνική ομάδα, στην οποία παρέχεται κοινωνική προστασία.
 2. Ως άστεγοι ορίζονται: «όλα τα άτομα που διαμένουν **νόμιμα** στη χώρα, τα οποία στερούνται πρόσβασης ή έχουν επισφαλή πρόσβαση σε επαρκή ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή παραχωρημένη κατοικία που πληροί τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτει τις βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης».
 3. Στους άστεγους περιλαμβάνονται ιδίως αυτοί που διαβιούν στο δρόμο, σε ξενώνες, αυτοί που φιλοξενούνται από ανάγκη προσωρινά σε ιδρύματα ή άλλες κλειστές δομές, καθώς και αυτοί που διαβιούν σε ακατάλληλα καταλύματα.

Στατιστικά στοιχεία

- Προσπάθειες καταγραφής του άστεγου πληθυσμού σε εθνικό επίπεδο με βάση την τυπολογία ETHOS (Sapounakis, 2004, ΕΚΚΑ, 2009) εστιάζουν κυρίως στις δυο πρώτες κατηγορίες «αστέγων στο δρόμο» και των «στερούμενων κατοικίας».
- Η τελευταία καταγραφή έγινε το 2009 από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και κατέγραψε 21.206 άτομα για τις τέσσερις κατηγορίες στην Ελλάδα (1627 άστεγοι στο δρόμο, 624 στερούμενοι κατοικίας, 8801 σε επισφαλείς συνθήκες, 10.154 σε ακατάλληλη κατοικία).

Στατιστικά Ελλάδας- Τυπολογία ΕΤΗΟΣ

- *«άστεγοι στο δρόμο»* -κοιμούνται σε δημόσιους και εξωτερικούς χώρους, σε ακατάλληλα καταλύματα και διαμένουν σε καταλύματα επείγουσας στέγασης, στα υπνωτήρια δηλαδή. Από την έρευνα προέκυψε πιθανή διακύμανση των αστέγων στο δρόμο μεταξύ 1200 και 2360 άτομα για το 2013.
- *«οι στερούμενοι κατοικίας»* - διαμένουν σε κάποιου είδους προνοιακή, σωφρονιστική ή υγειονομική δομή ή λαμβάνουν σταθερή ή περιστασιακή στήριξη για τη διασφάλιση κατοικίας: α) κακοποιημένες γυναίκες, β) μετανάστες, γ) άτομα που φεύγουν από ιδρύματα, δ) ηλικιωμένοι και ε) πρώην άστεγοι. Σε έρευνα του Πανεπιστημίου Κρήτης (Arapoglou & Gounis, 2014) προέκυψαν περίπου 15436 άτομα που κατατάσσονται στους στερούμενους κατοικίας για το 2013.
- *«επισημάνσεις κατοικίας»* μένουν προσωρινά σε συγγενείς και φίλους, σε καθεστώς παράνομης υπενοικίασης, καταπάτησης και κατάληψης κτιρίου, υπό την απειλή έξωσης, ή που ανέχονται περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, επειδή δεν έχουν άλλη λύση. Εδώ τα διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα δεν είναι πολλά.

Στατιστικά συνέχεια

- «ακατάλληλη κατοικία» - πληθυσμός που διαμένει σε προσωρινά, πρόχειρα και ακατάλληλα για κατοίκηση καταλύματα ή που διαμένει σε κατοικίες μαζί με μεγάλο αριθμό ανθρώπων, πέραν του επιτρεπτού ορίου ανθρώπων ανά δωμάτιο και επιφάνεια κατοικίας.
- Μια προσεγγιστική αποτύπωση αυτής της κατηγορίας προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat για *το στεγαστικό συνωστισμό (housing overcrowding)*.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2013, τα ποσοστά συνωστισμού στην Ελλάδα ήταν 28% σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, 42% για φτωχά νοικοκυριά, 31% για ενοικιαστές και 60% για αλλοδαπούς.
- Η απογραφή του 2011 κατέγραψε στην Αττική 7950 άτομα σε μη-συμβατική κατοικία και 13651 σε καταλύματα ακατάλληλα για κατοίκηση (Αράπογλου, Γκούνης, Σιατίτσα & Σουλελέ, 2015).

Η έρευνα στην Ελλάδα

- Το Υπουργείο Υγείας πραγματοποίησε το 2009 μελέτη για τους αστέγους και ανέφερε ότι ο συνολικός αριθμός των αστέγων στην Ελλάδα ήταν 7.720 άτομα. Μέσα σε αυτό το σύνολο, υπήρχαν περίπου 1.800 άτομα διαβιούντα στον δρόμο και 970 άτομα σε ξενώνες και καταφύγια. Ωστόσο, αυτή η μελέτη απέκλεισε τους μετανάστες και τους ταξιδιώτες. Αυτά τα στοιχεία αμφισβητήθηκαν τόσο από το ίδιο το Υπουργείο όσο και από άλλους εμπλεκόμενους, λόγω μεθοδολογικών περιορισμών (Γιατρά, 2016).
- Σε έρευνα που πραγματοποίησε ο Δήμος Αθηναίων το 2015 διαπιστώθηκε ότι σε ένα δείγμα 451 ατόμων που κοιμόταν στο δρόμο στην πόλη της Αθήνας, το 62% ήταν ελληνικής καταγωγής, το 85% ήταν άνδρες και ηλικίας μεταξύ 35-55 ετών, ενώ το 71% είχαν μείνει άστεγοι τα τελευταία πέντε χρόνια λόγω της κρίσης. Σε όλες τις πρόσφατες μελέτες «οι μετανάστες» είναι η κοινωνική ομάδα που αντιμετωπίζει τις χειρότερες συνθήκες στέγασης (Αράπογλου, Γκούνης, Σιατίτσα & Σουλελέ, 2015).

ΕΛΣΤΑΤ/ Πάντειο Πανεπιστήμιο

- Ο πληθυσμός που κινδυνεύει από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (όπου συμπεριλαμβάνονται και οι άστεγοι) έφτασε το 2018 το 31,8%.
- περίπου 17.000 άτομα κοιμούνταν στο δρόμο στο νομό Αττικής (ΕΛΣΤΑΤ, 2015)
- Διάφορες μορφές αστεγίας, όπως περιγράφεται στην τυπολογία ΕΤΗΟΣ, έφθασαν έως και τα 500.000 άτομα.

Το Μάιο του 2018, ξεκίνησε σε επτά δήμους ένα πιλοτικό πρόγραμμα καταγραφής αστέγων, σε εθνικό επίπεδο, που διοργανώθηκε από το (τότε) Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Ασφαλίσεων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο και άλλους φορείς της δημόσιας διοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών.

Όσον αφορά τη νυχτερινή καταμέτρηση σε δρόμους και πάρκα βρέθηκαν:

691 άτομα να κοιμούνται στο δρόμο (353 στην Αθήνα, 171 στη Θεσσαλονίκη, 96 στον Πειραιά, 5 στη Νέα Ιωνία, 21 στα Ιωάννινα, 43 στο Ηράκλειο-Κρήτης και 2 στα Τρίκαλα).

Σε δείγμα 236 αστέγων που δέχτηκαν συνέντευξη, ο μέσος χρόνος έλλειψης στέγης ήταν 12 μήνες,

κύριοι λόγοι δηλώθηκαν η ανεργία (28%) και τα οικογενειακά προβλήματα (21%).

- Η ομάδα του Παντείου Πανεπιστημίου δημιούργησε έναν πολυπαραγοντικό δείκτη για αυτή τη δεύτερη ομάδα αστέγων.
- Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο δείκτη, όσοι είναι χρήστες ουσιών αναφέρουν περισσότερες δυσκολίες, καθώς και εκείνοι με χρόνια πρόβλημα υγείας και χωρίς ασφάλιση (Μπασκόζου, 2021).

Θεωρητικές Προσεγγίσεις Ερμηνείας της Έλλειψης Στέγης.

- Οι άστεγοι είναι μια πληθυσμιακή ομάδα που είναι «*ρευστή*» και δεν διαθέτουν σταθερό τόπο διαμονής.
- Η αστεγία είναι ένα σύνθετο και ετερογενές φαινόμενο, το οποίο προκειμένου να μελετηθεί, χρειάζεται μεθοδευμένη και πολυετή μελέτη.
- «*κρυφή*» αστεγία
- Πολυπαραγοντικότητα φαινομένου

Αίτια εκδήλωσης

- *Λειτουργιστικές (functionalism)* θεωρήσεις επιχειρούν να εντοπίσουν αιτιώδεις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις.
- *Κοντροκτιβισμός (Jacobs και συν., 1999)* αναζητεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο οι άστεγοι κατασκευάζονται ως κοινωνικό πρόβλημα.
- *Κριτικός ρεαλισμός (Fitzpatrick, 2005)* αποζητά τις οντολογικές βάσεις του προβλήματος, πέραν από τις στρεβλώσεις που γεννά η κοινωνική πραγματικότητα.
- *Ανθρωπολογικές ερμηνείες (Anderson & Tulloch, 2000)* μεταβαίνουν στον εσωτερικό ψυχισμό των αστέγων, εντοπίζοντας τα κρίσιμα εκείνα γεγονότα της διαδρομής τους (*pathways*) προς και από την έλλειψη στέγης και εκμαιεύοντας τα ιδιαίτερα βιώματά τους.
- Θεωρίες των νεότερων κοινωνικών κινημάτων εφαρμόζουν τον εξατομικευμένο τρόπο θέασής τους, τονίζοντας τις ειδικές προεκτάσεις του στην έλλειψη στέγης (Κουραχάνης & Παπαδοπούλου, 2017).

Λειτουργιστικός
(*functionalism*)
τρόπος
αντίληψης

- Δύο μεθοδολογικά αντίθετες αφετηρίες.
- Η πρώτη ερμηνεύει την αστεγία ως προϊόν ατομικών επιλογών και
- Η δεύτερη θεωρεί βασικό αίτιό της τις απότομες και ευρείες κοινωνικο-οικονομικές μεταβολές.
- Νεότερες προσεγγίσεις προσπάθησαν να συνδυάσουν τις ατομικές και δομικές ερμηνείες.

Σχολή του Σικάγου

- Η πρώιμη ερευνητική ενασχόληση με το φαινόμενο των αστέγων προέρχεται από τη στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα.
- Η αστεγία ως αποτέλεσμα ατομικών ενεργειών και απόκλισης από τους κυρίαρχους κοινωνικούς κανόνες (Anderson, 1923).
- Η θέαση των αστέγων υπό την οπτική της ατομικής υπαιτιότητας κυριάρχησε τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του 1970.
- Η κατάστασή τους ερμηνευόταν ως μια οικειοθελής αποχώρηση από την κοινωνία (Archard, 1979:19).
- Προβάλλονται ως άτομα περιθωριακά που αποκλίνουν από τις κυρίαρχες κοινωνικές και ηθικές αξίες (Wallace, 1965, Cook, 1975).
- Επακόλουθο αυτής της αναπαράστασης είναι να αντιμετωπίζονται με όρους κοινωνικού ελέγχου, καταστολής και αστυνόμευσης (Merton, 1968).

Δεύτερη λειτουργιστική ερμηνεία

- Έμφαση στους δομικούς παράγοντες.
- Κοινωνικο-οικονομικές διαστάσεις του προβλήματος
- Μεγάλες αλλαγές στη σφαίρα της οικονομίας και της κοινωνίας επιφυλάσσουν αρνητικές κοινωνικές συνέπειες για τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες (Rossi, 1989).
- Η οικονομική ύφεση και η υψηλή ανεργία, η αποβιομηχάνιση και η αλλαγή του εργασιακού μοντέλου, η συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους πρόνοιας και οι επιπτώσεις των οικονομικών δυσχερειών στην αγορά ακινήτων είναι παράγοντες που οδηγούν σε φαινόμενα έλλειψης στέγης (Burt, 1992).

- Κυριάρχησε για δεκαετίες συχνά με όρους έντονης θεωρητικής αντιπαράθεσης.
- Η διαμάχη αυτή άρχισε να φθίνει και σταδιακά αντικαταστάθηκε από την άποψη ότι διαφορετικά γεγονότα και συμβάντα στη ζωή του ατόμου, όταν αυτά αλληλεπιδρούν με διάφορους δομικούς παράγοντες, είναι πολύ πιθανό να καταλήξουν σε φαινόμενα έλλειψης στέγης (Busch-Geertsema et al., 2010:12. Lee et al., 2010:509).

Δίπολο
ατομικών και
δομικών
παραγόντων

Θεωρία της δομοποίησης (Neale, 1997a:59).

- Επισημαίνει τον απλουστευτικό χαρακτήρα των δομικών και ατομικών ερμηνειών γύρω από την έλλειψη στέγης
- Υποστηρίζει ότι ένα πολύπλοκο ζήτημα δε μπορεί να προσεγγίζεται απλουστευτικά με τη μονοδιάστατη χρήση δομικών ή ατομικών παραγόντων.
- Οι διαφορές μεταξύ των αστέγων είναι πολλαπλές και δεν πρέπει να επεξηγούνται δογματικά κάτω από την ομπρέλα μιας και μόνο μεγάλης θεωρίας.
- Οι βιωμένες εμπειρίες ή οι πεποιθήσεις γύρω από την έλλειψη στέγης δεν είναι ποτέ όμοιες μεταξύ τους
- Οι ατομικές συγκυρίες δεν προκαθορίζονται και οι δυνάμεις των δομών λειτουργούν πολυεπίπεδα, υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι αντιμετώπισης της έλλειψης στέγης.
- Η αποδόμηση του κυρίαρχου λόγου και των στερεοτύπων είναι κομβικά ζητήματα στην κατανόησή της.
- Οι προσωπικές εμπειρίες των αστέγων πρέπει να τοποθετούνται σε ευρύτερα κοινωνικά, ιστορικά και πολιτισμικά πλαίσια, εφόσον είναι εφικτό να γίνουν πλήρως κατανοητές.

Κονστρουκτιβισμός (Farrugia & Gerrard, 2015)

Έλλειψη στέγης σε σχέση με τις δυναμικές της σύγχρονης ανισότητας και της κυβερνησιμότητας

Οι κυρίαρχες αντιλήψεις διαμορφώνονται από τη νεοφιλελεύθερη διακυβέρνηση.

Η έλλειψη στέγης κατασκευάζεται ως ένα διακριτό αναλυτικό αντικείμενο στις κοινωνικές σχέσεις της σύγχρονης ανισότητας.

Η αναπαράσταση των αστέγων με ένα συγκεκριμένο τρόπο νομιμοποιείται μέσω της τοποθέτησής τους εκτός των αξιακών αρχών της κοινωνίας.

Κριτικός ρεαλισμός (Fitzpatrick, 2005)

Τέσσερα βασικά
αίτια: οι
οικονομικές
δομές:

Στεγαστικές
δομές,

Πατριαρχικές και
διαπροσωπικές
δομές

Ατομικά
χαρακτηριστικά.

Η δυναμική
αυτών των
αιτίων δεν είναι
γραμμική.

Ανθρωπολογική προσέγγιση

Μελέτη της Fitzpatrick (1999) για τους νεαρούς άστεγους της Γλασκόβης.

Η Fitzpatrick κατέκρινε τη στατική αντίληψη των περισσότερων μελετών της έλλειψης στέγης και υπερτόνισε το δυναμικό χαρακτήρα που εισάγουν στο φαινόμενο οι εμπειρίες και οι διαδρομές των αστέγων.

Μέθοδος που συμβάλλει στην κατανόηση της ιδιαιτερότητας και της περιπλοκότητας των διαδρομών που ακολουθεί ένα άτομο ή ένα νοικοκυριό για να καταλήξουν άστεγοι.

Οι διαδρομές (Anderson και Tulloch, 2000)

- Η διάσταση των διαδρομών είναι κομβική για την πλήρη κατανόηση της φύσης της έλλειψης στέγης και των προοπτικών αντιμετώπισής της.
- Οι διαδρομές αποτελούν μία σύνθετη διαδικασία στην οποία για κάθε άστεγο μπορεί να αποδοθεί μία συγκεκριμένη, μοναδική πορεία.
- *Οι προσωπικές πορείες αναδεικνύουν τις βιογραφίες των αστέγων, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την ιδεοτυπική κατασκευή των διαδρομών της έλλειψης στέγης.*
- Οι βιογραφίες αντανakλούν τις εσωτερικές διαστάσεις του αντιληπτικού κόσμου των υποκειμένων, ο οποίος με τη σειρά του επιδρά στην κατασκευή της ταυτότητας και της συμπεριφοράς τους.
- Κάθε άστεγος επηρεάζεται από τον τρόπο που αντιμετωπίζεται από την οικογένεια και τον κοινωνικό του περίγυρο, από τις δημόσιες υπηρεσίες, ακόμη και από την εικόνα που διαμορφώνουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τους άστεγους (Clapham, 2003:123).

Τρεις επικαλυπτόμενες διαδρομές (Mayock et.al., 2011)

Πρώτον, το ζήτημα της κρατικής κοινωνικής φροντίδας,

Δεύτερον, η αστάθεια και το συγκρουσιακό περιβάλλον μέσα στην οικογένεια και

Τρίτον, προβλήματα συμπεριφοράς των νέων σε συνδυασμό με αρνητική επίδραση από τις κοινωνικές τους συναναστροφές.

Πέντε τυπικές διαδρομές (Chamberlain & Johnson, 2011)

α) η στεγαστική κρίση λόγω οικονομικής κρίσης, το χαμηλό εισόδημα, η απώλεια εργασίας ή η πτώχευση μικρής επιχείρησης,

β) η διαταραχή του οικογενειακού περιβάλλοντος, όπου ο ένας σύντροφος εγκαταλείπει το σπίτι εξαιτίας ενδοοικογενειακής βίας ή λόγω διακοπής της σχέσης,

γ) η κατάχρηση ουσιών, όπου η συστηματική χρήση ναρκωτικών οδηγεί στην απώλεια απασχόλησης και κατοικίας δ) τα ψυχικά νοσήματα, τα οποία μετατρέπονται σε αίτιο έλλειψης στέγης, όταν δεν υπάρχει πλαίσιο επαρκούς οικογενειακής υποστήριξης και

ε) η μετάβαση από την εφηβική στην ενήλικη ηλικία, όπου η έλλειψη στέγης εκδηλώνεται, όταν το ανήλικο άτομο διαθέτει τραυματικές οικογενειακές εμπειρίες και διαμονή σε κρατικά ιδρύματα

Η εθνογραφική σκοπιά (Somerville, 2013:389)

Επικεντρώνεται σε ερμηνείες που εστιάζουν στον εσωτερικό ψυχισμό των αστέγων και στα *ιδιαίτερα βιώματα* και φάσεις της *πορείας της ζωής τους*

Δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις *πορείες ζωής των αστέγων* και στην κατανόηση της *βιωμένης εμπειρίας τους* σε σημαντικά γεγονότα της ζωής τους.

Ο εντοπισμός και η ερμηνεία κάθε κρίσιμου γεγονότος στη ζωή τους είναι σημαντικές, αλλά όχι απόλυτα επαρκείς παράμετροι για την κατανόηση της σημερινής τους κατάστασης.

Για παράδειγμα, η ανεργία εκθέτει ένα άτομο στον κίνδυνο απώλειας στέγης, ωστόσο από μόνη της δε μπορεί να δώσει ένα ικανοποιητικό ερμηνευτικό πλαίσιο για το πώς κατέληξε άστεγο. Κάθε άτομο βιώνει την ανεργία με ένα μοναδικό τρόπο και επακόλουθα και την έλλειψη στέγης

Οι άστεγοι, όπως όλοι οι άνθρωποι, είναι κοινωνικά υποκείμενα με τις δικές τους *προσωπικές ιστορίες και βιώματα*.

Οποιαδήποτε ερμηνευτική απόπειρα, θα πρέπει, επομένως, να δίνει προσοχή στις *ιστορίες ζωής*, στην αλληλεπίδρασή τους με το κοινωνικό τους περιβάλλον και να συνηπολογίζει τους συνολικούς πολιτισμικούς παράγοντες που κατασκευάζουν το φαινόμενο αυτό.

Σταθμοί ζωής, όπως *παιδικά τραύματα, έλλειψη φροντίδας, ιδρυματοποίηση (π.χ., ορφανοτροφεία, φυλακές)* και άλλα, μπορεί να είναι κοινά σημεία στις *πορείες ζωής των αστέγων*.

Ωστόσο, οι εμπειρίες αυτές εξελίσσονται από διαφορετικά μονοπάτια και βιώνονται μοναδικά από τον κάθε άστεγο.

Η εξέταση τέτοιου είδους διαστάσεων είναι απαραίτητη, για την ουσιαστική κατανόηση του φαινομένου (Somerville, 2013:408-9).

Οι τραυματικές εμπειρίες (Maguire et.al.,2009)

- Οι ψυχολογικοί παράγοντες που συσχετίζονται με τραυματικές εμπειρίες και ατομικές δυσλειτουργίες μπορούν να οδηγήσουν σε μορφές μακροχρόνιας έλλειψης στέγης.
- Οι ψυχικές δυσλειτουργίες προϋδεάζουν για τον κίνδυνο εμφάνισης απώλειας στέγης.
- Πηγή προέλευσης για τα περισσότερα από αυτά τα αίτια είναι τα παιδικά τραύματα των αστέγων.
- Πέντε διαφορετικές ομάδες αιτίων πολλαπλού αποκλεισμού:
 - εκτεταμένα και σύνθετα βιώματα αστεγίας,
 - κατάχρηση ουσιών,
 - ιδρυματική φροντίδα
 - παραβατική κουλτούρα και
 - αντικοινωνικός τρόπος ζωής.

Περισσότερο πρόσφατα αίτια μορφών αποκλεισμού προέρχονται από κατάχρηση ουσιών ή από ψυχικά νοσήματα που τείνουν να εμφανίζονται στα αρχικά στάδια της διαδρομής προς την έλλειψη στέγης.

Νεότερα κοινωνικά κινήματα & Φεμινισμός

Πώς οι πατριαρχικές κοινωνικές σχέσεις, η έμφυλη κατανομή της εργασίας και το κυρίαρχο οικογενειακό μοντέλο στις καπιταλιστικές κοινωνίες εξυπηρετούν τη *γυναικεία περιθωριοποίηση*, εντός της στεγαστικής σφαίρας (Watson & Austerberry, 1986);

Οι γυναίκες καθίστανται ανίσχυρες να ορίσουν τις δικές τους στεγαστικές ανάγκες ή να επιτύχουν μια αυτόνομη στεγαστική διαβίωση.

Αυτό συμβαίνει, επειδή η πατριαρχία είναι ενσωματωμένη σε κάθε διάσταση της κατοικίας (Neale, 1997b:39).

Αίτια Εκδήλωσης ΤΟΥ φαινομένου της Έλλειψης Στέγης

- Οι γενεσιουργές αιτίες της αστεγίας στην Ευρώπη οφείλονται σε *κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς και ατομικούς παράγοντες*.
- Η αύξηση του βιοτικού επιπέδου
- Η σταδιακή απορρύθμιση και παρακμή του κράτους πρόνοιας
- Το διαρκώς εντεινόμενο χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, καθώς και
- Η αύξηση των μεμονωμένων νοικοκυριών, που σε μεγάλο ποσοστό οφείλεται στην άνοδο των διαζυγίων.
- Παγκοσμιοποίηση
- Ελευθερία διακίνησης κεφαλαίων και
- Δραματικές αλλαγές στους όρους εργασίας (Okamoto, 2007:528-529).

Θεσμικοί
(institutional) και
Σχεσιακοί
(relationship)
παράγοντες

- Η ύπαρξη ή η απουσία θεσμικού πλαισίου,
- Ο τρόπος διασποράς των κοινωνικών υπηρεσιών στο χώρο,
- Τα κριτήρια ορισμού των δικαιούχων,
- Η μορφή των υπηρεσιών
- Τα είδη των παροχών είναι σημαντικές συνιστώσες που ευνοούν ή αποθαρρύνουν, βελτιώνουν ή επιδεινώνουν την αποτελεσματικότητα των πολιτικών για την αντιμετώπιση της απώλειας στέγης (Morse, 1992:9-12).
- Η χαλάρωση ή διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού.
- Ο κοινωνικός δεσμός: ύπαρξη ενός επαρκούς κοινωνικού περιγύρου, δικτύου φίλων και γνωστών, ενός υγιούς οικογενειακού περιβάλλοντος, χωρίς φαινόμενα βίας, εκφοβισμού ή συγκρούσεων, είναι σημαντικά στηρίγματα μπροστά στον κίνδυνο εμφάνισης του προβλήματος.
- Η διάρρηξη των κοινωνικών σχέσεων ή τα οικογενειακά προβλήματα μπορούν να οδηγήσουν στην ενίσχυση των πιθανοτήτων εμφάνισης φαινομένων απώλειας στέγης (Mallett, 2005).

Κατηγοριοποίηση
δομικών,
θεσμικών,
σχεσιακών και
ατομικών
παραγόντων
Edgar (2009:6)

- Οι **δομικοί παράγοντες** ως συνέπειες της φτώχειας, της θέσης στην απασχόληση και ως εμπόδια πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες.
- Οι **θεσμικοί παράγοντες**, ανεπαρκείς δομές, έλλειψη κοινωνικής δικτύωσης, μακροχρόνια διαμονή σε ιδρύματα ή σε άλλες μορφές εγκλεισμού.
- Οι **παραγόντες σχέσεων**, όπως η ενδοοικογενειακή βία ή ένα διαζύγιο, είναι δυνητικοί κίνδυνοι πρόκλησης της απώλειας στέγης.
- Οι **προσωπικοί παράγοντες** όπως η έλλειψη δεξιοτήτων, η άγνοια των επιλογών και των προοπτικών σε μια δύσκολη κοινωνική κατάσταση, τα ζητήματα εξαρτήσεων από ουσίες ή τα οικονομικά χρέη, μπορούν να εκθέσουν τους ανθρώπους σε ακραίες κοινωνικές καταστάσεις (Edgar, 2009:7).